

PODPORA SOCIÁLNEJ INKLÚZIE ZNEVÝHODNENÝCH A ZRANITEĽNÝCH SKUPÍN

Ildikó Hanuliaková

Občianske združenie Spoluprácou pre lepšiu budúcnosť sa ako partnerská organizácia zapojila do projektu Podpora sociálnej inklúzie znevýhodnených a zraniteľných skupín, ktorý bol financovaný z programu ERASMUS+ a realizovaný v období rokov 2022 až 2024 za účasti ďalších piatich organizácií z Turecka, Maďarska a Nemecka.

Hlavným cieľom projektu PROSID bola podpora znevýhodnených a zraniteľných skupín, príprava vzdelávacích materiálov pre cieľové skupiny a rozvíjanie ich zručností pre život a trh práce v 21. storočí. Vzhľadom na legislatívne rozdiely sa partnerstvo dohodlo, že pre účely projektu sa za znevýhodnené a zraniteľné skupiny budú považovať nízkopříjmové skupiny ľudí, marginalizované skupiny, skupiny bez pravidelného príjmu, poberatelia sociálnych dávok, ľudia žijúci v hlbokoj chudobe, dlhodobo nezamestnaní a viacgenerační nezamestnaní. Tieto skupiny charakterizuje dlhotrvajúca ekonomická a sociálna neistota, ktorá zhoršuje ich sociálne vzťahy a osobné schopnosti, chýbajúca vízia do budúcnosti a nedostatok motivácie. Pred pandémiou v celej EÚ bolo 91 miliónov ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením a 22,2 % detí žilo v chudobných domácnostiach (Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv, 2021). Pandémia koronavírusu taktiež negatívne zasiahla životy ľudí žijúcich na okraji spoločnosti. Preto bolo potrebné vyvinúť úsilie na medzinárodnej úrovni na podporu ich sociálneho začlenenia, najmä ich zapojením do procesu neformálneho vzdelávania s využitím inovatívnych riešení.

Pre udržateľnosť ekonomiky má veľký význam rovnosť príležitostí a prístup k zdrojom pre všetkých členov spoločnosti, aktívne zapojenie všetkých do spoločenského života, podpora zdravého životného štýlu a získanie kľúčových zručností potrebných pre život a trh práce v 21. storočí, zodpovedné využívanie prírodných zdrojov a ochrana životného prostredia.

Vzdelávacie moduly PROSID „Zručnosti zamestnateľnosti v 21. storočí“ určené pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny boli vypracované na základe analýzy potrieb, vedomostí a skúseností odborníkov z partnerských organizácií, ako aj výstupov identifikovaných v rámci prípravnej fázy projektu. Boli navrhnuté tak, aby podporili jednotlivcov v rozvoji kľúčových zručností a kompetencií, ktoré im pomôžu zlepšiť si šance na trhu práce, zvýšiť si sebavedomie a schopnosť efektívne komunikovať. Tieto moduly sú rozdelené do dvanástich tematických oblastí, ktoré pokrývajú celý proces od motivácie vzdelávania až po úspešnú adaptáciu v zamestnaní alebo založenie vlastnej firmy:

- 1.** Motivácia dospelých s nízkou kvalifikáciou pre celoživotné vzdelávanie
- 2.** Rozvíjanie zručností a kompetencií
- 3.** Ako zlepšiť zručnosti a kompetencie pre trh práce

4. Ako používať základné informačno-komunikačné technológie
5. Ako vytvoriť životopis a napísať motivačný list
6. Ako sa pripraviť na efektívny pohovor
7. Zlepšenie vzťahov a efektívne komunikačné zručnosti
8. Ako začať hľadať prácu a prečo, čo, kde a ako hľadať informácie o trhu práce
9. Efektívna adaptácia v zamestnaní a udržanie si zamestnania
10. Význam emocionálnej inteligencie na trhu práce
11. Ako byť úspešný na trhu práce
12. Ako si založiť vlastnú firmu

Prvý modul sa zameriava na motivovanie dospelých s nízkou kvalifikáciou k aktívnemu zapojeniu sa do celoživotného vzdelávania. Druhý modul je zameraný na identifikáciu a rozvoj základných zručností a kompetencií potrebných pre úspech v osobnom aj profesionálnom živote. Tretí modul sa orientuje hlavne na 4 „C“ kompetencie¹ - spoluprácu, komunikáciu, kreativitu a kritické myslenie. Štvrtý modul poukazuje na výhody používania informačno-komunikačných technológií. Piaty modul poskytuje praktické rady a šablóny na tvorbu efektívneho životopisu a motivačného listu. Šiesty modul pripravuje účastníkov na úspešné zvládnutie pracovného pohovoru. Zahŕňa praktické tipy, ako sa správne pripraviť, ako odpovedať na otázky a ako sa prezentovať počas rozhovoru. Ôsmy modul pokrýva stratégiu hľadania zamestnania, identifikáciu príležitostí na trhu práce a spôsoby, ako využívať rôzne zdroje informácií o voľných pracovných miestach. Deviaty modul poskytuje nástroje a techniky na úspešnú adaptáciu v novom zamestnaní a udržanie si pracovného miesta. Desiaty modul zdôrazňuje dôležitosť emocionálnej inteligencie v pracovnom živote, ktorá je kľúčová pre úspešné zvládanie výziev na pracovisku. Jedenásty modul je zameraný na dlhodobý úspech na trhu práce: ako si stanoviť a dosiahnuť kariérové ciele, ako sa neustále vzdelávať a prispôbovať zmenám na trhu práce. Posledný modul obsahuje praktické návody na založenie vlastného podnikania, napríklad na vypracovanie podnikateľského plánu, zabezpečenie financovania a riadenie vlastného podnikania.

S cieľom rozšírenia vedomostí a získania praktických zručností cieľových skupín bol vytvorený okrem predchádzajúcich modulov aj kombinovaný vzdelávací program „Udržateľný život v 21. storočí“ s motivačnými videami o dôležitých témach v súvislosti so životnými zručnosťami jednotlivca, ktorý obsahuje 6 tém s krátkymi videami, sprievodnými textami a praktickými cvičeniami:

1. Ako sa stať moderným človekom v 21. storočí
2. Význam našich vzťahov a občianskej angažovanosti v dnešnom živote
3. Ako spravovať svoje financie
4. Ako používať digitálne nástroje v každodennom živote
5. Zdravý životný štýl a rovnováha medzi pracovným a súkromným životom
6. Udržateľný život v 21. storočí

¹ Z anglického originálu cooperation, communication, creativity and critical thinking

Prvá téma obsahuje prehľad súčasných trendov a zručností potrebných pre život v dnešnej dobe. Druhá téma zdôrazňuje význam budovania kvalitných vzťahov, rozvíjanie empatie a rešpektu voči ostatným, a možnosti aktívneho zapájania sa do spoločenského diania. Tretia téma poskytuje návod na efektívne spravovanie financií a zameriava sa aj na základy investovania. V rámci štvrtej témy sa účastníci naučia, ako efektívne využívať rôzne digitálne platformy a technológie, či už ide o komunikáciu, prácu alebo hospodárenie v domácnosti. Piata téma sa zaoberá možnosťami dosiahnutia rovnováhy medzi pracovnými povinnosťami a osobným životom, nastavením hraníc, aby sa predchádzalo vyhoreniu. V rámci poslednej témy sa účastníci naučia, ako znižovať svoju ekologickú stopu, šetriť energiu, minimalizovať tvorbu odpadu a podporovať udržateľné spotrebiteľské správanie.

Videá dopĺňajú obsah jednotlivých tém, podporujú získané vedomosti. Účastníci ľahšie pochopia vzdelávací materiál a zapamätajú si informácie, ak ich vidia a počujú. V mnohých prípadoch môžu byť krátke videá zábavnejšie a pútavejšie ako tradičné učebné materiály a môžu pomôcť udržať pozornosť a záujem učiacich sa. Pomáhajú účastníkom lepšie pochopiť obsah tým, že zapájajú rôzne zmysly. Vďaka kombinácii zvuku, vizuálnych prvkov a textu poskytujú videá multimediálny zážitok. Krátke videá sprostredkujú informácie rýchlo a efektívne a prispôsobujú sa dĺžke pozornosti a vzdelávacím potrebám účastníkom. Súčasťou vzdelávacieho programu je aj príručka pre lektorov vzdelávania.

Vzdelávacie moduly PROSID „Zručnosti zamestnatelnosti v 21. storočí“ a kombinovaný vzdelávací program „Udržateľný život v 21. storočí“ s motivačnými videami, ako aj ďalšie výsledky projektu, sú voľne prístupné na webovej stránke projektu: <https://prosidpro.com/>.

Podľa odborníkov zapojených do projektu vzdelávanie znevýhodnených a zraniteľných sociálnych skupín je dôležité pre posilnenie postavenia jednotlivcov, na prelomenie kruhu chudoby, podporu sociálnej mobility, rozvoj zručností kritického myslenia, podporu zdravia a blahobytu, znižovanie sociálneho vylúčenia, riešenie rodovej nerovnosti a podporu udržateľného rozvoja. Je základným ľudským právom a kľúčovou hnacou silou pozitívnej sociálnej zmeny.

Projekt bol na Slovensku ukončený konferenciou, ktorej sa zúčastnili odborníci z celého Slovenska. Okrem prezentácie výsledkov projektu PROSID boli predstavené aj prognózy vývoja situácie na trhu práce v Slovenskej republike do roku 2030, účinné metódy kariérového poradenstva a príklady dobrej praxe, ktoré sú zamerané na podporu znevýhodnených a zraniteľných skupín, ako aj aktívne opatrenia trhu práce. Zároveň boli prezentované európske a slovenské online platformy, ktoré sú prínosné pre zamestnávateľov, zamestnancov, odborníkov, nezamestnaných, ale aj pre širokú verejnosť.

Cieľom World-Café diskusie, ktorá tvorila súčasť konferencie, bola analýza možností podpory sociálnej inklúzie cieľových skupín projektu a príprava na zmeny a výzvy 21. storočia. Na jednej strane sme skúmali najčastejšie problémy pri práci so znevýhodnenými a zraniteľnými skupinami, odporúčame formy a metódy spolupráce na podporu ich sociálneho začlenenia, najvhodnejšie stratégie na ich zapojenie do celoživotného vzdelávania, a venovali sme aj najdôležitejším vedomostiam, zručnostiam a kompetenciám cieľových skupín pre trh práce v 21. storočí. Na druhej strane sme sa zaoberali aj úlohou odborníkov, najmä poradcov, sociálnych pracovníkov a lektorov, ktorí zohrávajú významnú

rolu pri podpore sociálnej inklúzie znevýhodnených a zraniteľných skupín ako aj prípravou kompetenčného profilu kariérového poradcu pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny. V spolupráci s odborníkmi (účastníkmi konferencie) sme kompetencie kariérového poradcu rozdelili do štyroch hlavných oblastí:

Odborné kompetencie kariérového poradcu okrem požiadavky na vysokoškolské vzdelanie 2. stupňa zahŕňajú široké spektrum vedomostí a zručností, ktoré sú nevyhnutné na efektívne poskytovanie podpory jednotlivcom pri plánovaní a rozvoji kariéry. Vedomosti z andragogiky, psychológie, sociológie a kariérového poradenstva predstavujú kľúčové disciplíny, ktoré kariérový poradca využíva pri práci s rôznorodými cieľovými skupinami, pričom je potrebné, aby chápal aj špecifiká a individuálne potreby jednotlivých skupín (napr. znevýhodnených a zraniteľných skupín). Kariérový poradca musí tiež disponovať znalosťami o fungovaní trhu práce vrátane regionálnych špecifík, ktoré môžu ovplyvniť možnosti zamestnania v konkrétnych oblastiach a musí byť oboznámený s právnymi normami v oblasti služieb zamestnanosti, zákonníka práce, ľudských práv, ochrany osobných údajov, a zároveň dodržiavať etické princípy pri poskytovaní služieb kariérového poradenstva. V súčasnosti sú dôležitým aspektom aj jazykové kompetencie, ktoré kariérový poradca využíva nielen pri komunikácii s klientmi z rôznych jazykových prostredí, ale aj pri práci s odbornými zdrojmi a medzinárodnými štandardmi.

Osobnostné a osobné kompetencie sú kľúčové pre úspešné pôsobenie kariérového poradcu a podporu klientov. Do tejto skupiny boli zaradené intrapersonálne kompetencie, ako napríklad sebaopoznanie, sebariadenie, sebareflexia a emocionálna inteligencia. Emocionálna stabilita poradcu zaručuje, že bude efektívne zvládať stres a náročné situácie, čo pozitívne ovplyvní kvalitu jeho práce. Ďalšie zručnosti a schopnosti, ako sú efektívna komunikácia, flexibilita, kreativita, samostatnosť a adaptabilita, umožňujú poradcovi efektívne vysvetliť klientovi rôzne možnosti a viesť ho k realistickým cieľom, zvládať náročných klientov a viaceré úlohy, nachádzať riešenia problémov, prijímať vlastné rozhodnutia, plánovať a organizovať svoju prácu, prispôbiť sa meniacim sa podmienkam trhu práce a zároveň byť otvorený voči novým a netradičným myšlienkam.

Sociálne kompetencie kariérového poradcu sú dôležité pre budovanie pozitívnych a efektívnych vzťahov s klientmi, kolegami, ďalšími profesionálmi, inštitúciami, aktérmi a zainteresovanými stranami. Do tejto skupiny boli zaradené interpersonálne kompetencie ako komunikácia, empatia, schopnosť spolupracovať, riešenie konfliktov a sociálna inteligencia. Efektívna komunikácia pri dodržiavaní etických zásad vrátane stanovenia hraníc umožňuje kariérovému poradcovi aktívne počúvať a vďaka tomu lepšie pochopiť potreby a ciele klientov (vrátane znevýhodnených), a následne na ne adekvátne reagovať, ďalej vyjadrovať sa jasne a zrozumiteľne a poskytovať a prijímať spätnú väzbu. Spolupráca umožňuje poradcovi pracovať v tíme s ďalšími odborníkmi, aby zabezpečil komplexnú podporu klienta aj v rámci skupinových aktivít. Empatia pomáha vytvárať dôveryhodné a podporné prostredie, kde sa klient cíti pochopený a rešpektovaný. Schopnosť riešiť konflikty a zvládať náročné sociálne situácie prispieva k zachovaniu profesionálneho a pokojného prístupu. Sociálna inteligencia kariérového poradcu umožňuje chápať sociálne situácie, rozumieť dynamike skupiny a vhodne sa správať v rôznych spoločenských kontextoch.

Metodické kompetencie podľa našich zistení zahŕňajú schopnosť prispôsobenia poradenských metód rôznym cieľovým skupinám vrátane znevýhodnených a zraniteľných skupín, schopnosť využívať rozhovorové techniky, aplikovať diagnostické metódy na identifikáciu silných stránok, záujmov a potrieb klienta, ako aj výber vhodných stratégií pre plánovanie kariéry. Kariérový poradca musí vedieť efektívne využívať rôzne techniky, ako sú rozhovory, testy, dotazníky a hodnotiace nástroje v rámci svojej kompetencie. Ďalej musí vedieť prispôsobiť metódy konkrétnym potrebám jednotlivých klientov a reflektovať aktuálne trendy na trhu práce, čím zabezpečí profesionálnu a cieleňú podporu klientov.

Identifikovali sme aj **prierezové kompetencie**, medzi ktoré sme zaradili digitálne a environmentálne kompetencie. Kariérový poradca by mal vedieť používať online platformy, aplikácie zamerané na kariérové poradenstvo, organizovať virtuálne stretnutia a používať sociálne médiá na komunikáciu s klientmi. Taktiež je nevyhnutné, aby vedel vyhľadávať a analyzovať digitálne zdroje, poskytovať poradenstvo v oblasti digitálnej gramotnosti a bezpečnosti, a orientovať klientov na digitálnom trhu práce, ktorý zahŕňa vzdialené pracovné príležitosti a online vzdelávacie kurzy. Kariérový poradca by mal byť schopný viesť diskusie o environmentálne zodpovedných kariérnych voľbách a o tom, ako sa meniace sa environmentálne normy a politiky môžu dotýkať pracovného trhu. Zároveň by mal byť vzorom pri uplatňovaní udržateľných postupov vo svojej práci.

Z uvedených vyplýva, že požiadavky na vedomosti, zručnosti a kompetencie kariérového poradcu sú veľmi rozsiahle a komplexné. Poradcovia pri výkone svojej činnosti často pracujú s náročnými klientmi alebo situáciami, a to pri dôslednom dodržiavaní profesionálnych štandardov a etických noriem. Preto je podľa vyjadrenia účastníkov konferencie v tejto oblasti veľmi žiadúca supervízia, ktorá umožňuje poradcom reflektovať vlastné poradenské činnosti, poskytuje priestor na hodnotenie účinnosti uplatňovaných metód a techník a podporuje ich profesionálny rozvoj.

Autorka

Ing. Ildikó Hanuliaková

OZ Spoluprácou pre lepšiu budúcnosť – Veľký Meder
ildiko.hanuliakova@gmail.com

Citujte

Hanuliaková, I. (2024). Podpora sociálnej inklúzie znevýhodnených a zraniteľných skupín. *Kariérové poradenství v teorii a praxi*, 06(24), 21–25. Dostupné z <https://www.euroguidance.cz/publikace.html>